

NAPREJ!

Vse za napredek slovenskega ljudstva!

Časopis «NAPREJ!» izhaja dvakrat mesečno, in sicer 4. in 18. — Uredništvo, administracija in ekspedicija je v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6/II. — Vse denarne pošiljatve je pošiljati na naslov: «Delavska tiskovna družba v Ljubljani, r. z. z o. z.» — Vse dopise in spise na uredništvo. — Naročnina za celo leto: K 2'50, za 1/2 leta K 1'25, v Nemčijo K 3'—, v Ameriko K 4'60. — Posamezne številke 8 vin.

Na delo za konsumna društva!

Zadnje čase vidimo na Slovenskem dvoje pojavov, ki sta zelo značilna za naše razmere. Klerikalna konsumna društva propadajo — glaj Tržič, Devica Marija v Polju, Toplice pri Novem mestu itd. — naša, delavska, socialistična pa rastejo in se lepo razvijajo. Med tem ko je klerikalni konsum v Tržiču pogorel, socialistični delavci v Tržiču skladajo svoje kronice, da si ustanove svojo prodajalno; v Toplicah pri Novem mestu na Dolenjskem se je pravkar razprodalo v konkurzu blago iz klerikalnega kons. društva — v Novem mestu pa se med delavstvom intenzivno vrše pogovori, da se ustanovi — konsum!

Značilno je to. Pove nam: da naši socialistični konsumi nastajajo iz potrebe in da kot taki vestno vrše svojo gospodarsko nalogo! Zato pa na delo za konsumna društva! Kaj to, če kdo kaže: tam tisto ali tam ono društvo je propadlo — kaj to! Stara istina je, da propade vse tisto, kar ni zrelo, kar ni prišlo iz potrebe, kar ni imelo predpogojev za življenje.

Delavci, uradniki, obrtniki, konsumenti morajo svoje potrebščine kupovati. Velikega pomena je: če more po zmerni ceni dobro, zdravo in pristno blago kupovati. Zato iz potrebe vzraste v teh vrstah gospodarska organizacija, ki seveda tudi mora prospevati, če razume združni duh in ima zmisel za pristoječe delo. Klerikalna konsumna društva propadajo — dokaz, da nimajo pogojev za življenje. Nasa prospevajo, zopet dokaz za

nasprotno. In zato: na delo za konsumna društva, ki imajo pogoje za zdrav razvoj!

Za nas tisk!

Tisk je glavno orožje v političnem, kulturnem in gospodarskem boju. Vsaka stranka in vsaka smer v življenju izkuša uveljaviti sebe glavno potom tiska. Socialna demokracija vseh narodov smatra za eno svojih velikih nalog: okrepitev tiska.

Tako bodi tudi pri nas.

Glavno naše glasilo «Rdeči Prapor» bi moralo biti v roki vsakega zavednega proletarca — iz sedanjih razmer se bo list moral povspeti, da postane dnevnik, da bo kot tak megal izvrševati svojo kulturno in politično misijo.

Naš «Naprej» ja za najšrše sloje — po vsebini in ceni se je priljubil tako, da je število njegovih čitateljev zelo veliko. Pa vse premalo je še to. Treba je naš list zanesti v zadnje selo in zadnjo kočo.

Strokovni listi «Železničar», «Rudar», «International» in «Tobačni delavec» naj z vso vneto pripravljajo pot za naprej.

Tako bodi — in zmaga bo naša!

Na gore, na gore, na strme vrhe.

Gorko leto je; vročina po mestih in po industrijskih krajih je naravnost neznosna. Ljudje gredo radi na gore, na planine — ven, v lepo na-

ravo, da se navžijejo svežega zraka in pozabijo na vsakdanje brige in skrbi. Alpinistika se imenuje šport pohajanja hribov (hribolazenje), obiskovanje planin in uživanje gorskega zraka. Dr. H. Tuma, znani hribolazec, ki je prehodil že marsikako strmo pot po planinah, je govoril nedavno na Jesenicah v društvu delavcev-planincev o alpinistiki. Med drugim je dejal tudi naslednje:

«Zveza fevdalizma s klerikalizmom je privedla do korupcije. V obrtni in delavni masi se vsled brezmejnega izkoriščanja kupiči sovraštvo in srd proti tlačiteljem ter neznanstvo hrepenenje po svobodi. Zopet se oglašajo starokrščanski komunizem, enakost in bratstvo med tlačani. In pod fevdalizmom in klerikalizmom v francoski revoluciji je prikipelo na dan stremljenje ljudstva po svobodi. Bstvo pravega alpinista je tudi to čuvstvo svobode.

In ljudske mase se organizirajo, prihajajo do spoznanja svoje moči, pridejo do zavesti gotove zmage. Moment zmagozavestnosti bi imenovali kot četrti psihološki moment alpinista. Ljubezen do prirode, stremljenje po neznanem, hrepenenje po boju in zavest končne zmage nad vsemi strahotami in težavami gorskih velikanov, to tvori dušo alpinista.

Ako je to psihologija alpinizma, pa sloni alpinizem tudi v socialnih razmerah. D liti moramo človeško družbo v dva sloja, v sloj posedujoči in sloj delujoči; tam se je nagromadilo bogastvo in izobrazba do presitosti, korupcije in perversnosti. Boljši, zdravi del inteligence se s studom odvraca od te družbe in se izkuša v prirodi iznebiti mestne mehkužnosti, čuti potrebo, prenavljati kri v življenju in boju in s težkim trudom med prirodo.

Po drugi strani pa vidimo milione in milione delavcev, nakupičenih v tesnih fabričnih prostorih, polnih dima in smrada, ki željno čakajo dan prostosti, dan praznika, da iščejo duška v prirodi, da osvežijo svoje otrpnjene ude od enakomernega dela. Kakor vodi inteligenta v prirodo stremljenje po prenovljenju telesnih in duševnih sil, tako vabi delavce v prirodo ljubezen in čut do svobode. Tu med samotnimi gorskimi vrhovi nima tlačitelja nad seboj! Tu se čuti brata z rastlinami, tu čuti tembolj tovarištvo svojih vrstnikov, tu se končno najde z alpinistom-inteligentom, v gorah najde prvič polno enakost, plod enega in istega stremljenja, izvirajočega iz ljubezni do prirode, iz stremljenja po svobodi in zavesti moči in zmage.

Alpinistika je tako prerajateljica dekadentnih višjih slojev in buditeljica tlačanih nižjih slojev. Alpinistika uči meščana zmernosti, vladanja samega sebe in priprostega veselja: v delavcu pa ustvarja nove višje potrebščine, socialne in estetične. Delavec, ki je enkrat zašel v veličastno oživljajočo prirodo, se loči od nedeljske zasmrajene krčme, alkoholizma in seksualizma in čuti potrebo po višjem, po boljšem; nedelja mu ni samo dan prostosti, mu je tudi dan estetične in socialne povzliga.

Tako lahko rečemo, da je alpinistika postala mogočen faktor v izenačenje ljudstva, približuje razne sloje ljudstva med seboj in kaže smeri novega življenja, nove vere, ki temelji pred vsem v čutu bratske ljubezni, veselja do življenja in sedanje sreče, brez bojazni pred smrtjo.

Podpisujemo te lepe besede z željo, da bi se delavstvo ob prostem času tudi pečalo z alpinistiko in posečalo hribovje in gorovje.

Petrolejski monopol.

Kapitalistično gospodarstvo pomeni, da uničujejo močnejši slabejše. Veliki kapital se združuje, da dobiva že več moči. S silo svoje konkurence gonijo manjše podjetnike v pogin, kjer doseže neomejeno moč, pa izkorišča konsumente po svoji volji. Ta namen imajo karteli, a najbolj ga dosega ameriški trusti.

Tak «trust» je ustanovil znani milijarder Rockefeller v Ameriki tudi za petrolej. Standart Oil Company je pograbila produkcijo petroleja skoraj po vsem svetu. Tudi v Avstriji je «kralj olja» iztegnil svojo roko. Že pred leti so se ustanovile v Avstriji in na Ogrskem rafinerije, ki pripadajo hčerki ameriškega trusta, Vacuum Oil Company. Te ustanovitve niso imele drugega namena, kakor uničiti obstajajoče rafinerije in potem brez konkurence vladati na petrolejnem trgu ter diktirati kupovalcem poljubne cene. Izvršile so se že vse priprave in če ne pride kaj vmez, bodo v kratkem ljudje, ki potrebujejo v Avstriji petrolej, na milost in nemilost izročeni trustom.

Važno je to vprašanje za široke ljudske sloje. V bogatih krogih ne vprašujejo več za petrolej. Tam razsvetlujejo svoje salone električno, s plinom ali na podoben način.

Zdi se pa, da pride trustu vendar nekaj navskriž. Državnemu zboru je bil, kakor smo že poročali, predložen zakonski načrt o stavbi petrolejskih rezervarjev in o drugih korakih za ureditev

petrolejne industrije. Sedaj se pa poroča iz poluradnega vira sledeče:

«V zakonskem načrtu se govori tudi o administrativni ureditvi prisilnih koncesij za rafiniranje petroleja. Izvidi so sedaj zaključeni in ker se je večina trgovskih zbornic zlasti v Galiciji izrekla za tak načrt, je sedaj izšla naredba trgovskega ministra, sporazumno z ministrom za notranje zadeve, ki določa koncesijsko dolžnost.

Koncesije daje polit. deželna oblast po zaslišanju trg. zbornice. Koncesija se lahko prekliche, ako ne začne obrt v šestih mesecih delovati, ali če se pozneje ustavi. Ta naredba trg. ministrstva pomeni le prvi korak, kateremu ima slediti obsežna akcija. Spričo skrajno neugodnega položaja petrolejne industrije je vlada sklenila, baviti se z monopoliziranjem te industrije. V ta namen se vrše obsežne študije in od rezultatov bodo odvisni daljši sklepi.»

Kapitalistična država nima proti trustovim namenom drugih sredstev kakor monopoliziranje. Seveda država, ki si napravi monopol, je kapitalistična in bo tudi v prvi vrsti gledala na velik dobiček. Ljudstvo bo izkoriščeno tako ali tako.

Duševno stremljenje delavcev!

Trebuharji! Želodec jim je vse! Nobenih idealov nimajo! — Tako kriče naši nasprotniki za vsakim oglom o socialnih demokratih, o katerih vedo približno toliko, kolikor zemljan o prebivalcih na Martu. V resnici nima noben sloj toliko resničnih idealov kolikor organizirano delavstvo. Prav zanimiv argument za to nahajamo v nemških listih. V socialno-demokratski reviji «Neue Zeit» je neki sodrug objavil svoj sklepni račun za leto 1909 in velekonserватivna «Kreuzzeitung» piše o tem sledeče:

«Ta proračun je v marsikaterem oziru zelo poučen. Dotični delavec, ki mora biti dober gospodar — saj je v letu, o katerem poroča, vložil 220 mark v hranilnico — je kljub brezposelnosti, ki je trajala 13 tednov, imel 1265 mark (marka je približno 1 K 20 vin.) dohodkov. Zveznih doneskov je vplačal za 39 tednov nič manj kakor 69 mark, imel je pa razven tega še sledeče, očitno iz njegovega strankinega pripadništva izvirajoče izdatke: Društveni doneski 9 mark 30 fen., podpore za stavkujoče in za ogrevalnico 3 m. 70 f, darila in pripomočki 15 m. 65 f, delež za telovadnico 5 m.

Razven tega je samski delavec vpisal za «osebne izdatke ob nedeljah i. t. d.» 144 m. 34 fen. in piše o tem: «Med osebnimi izdatki ob nedeljah so tudi moji izdatki za predavanja in shode, o katerih, žal, nisem napravil posebnih beležk. Vredno bo pač, da vsaj navedem shode, katerih sem se udeležil. Obiskal sem 18 predavanj, 24 shodov s predavanji političnega in strokovnega značaja, 19 poslovnih shodov, 15 sej in dogovorov, 7 diskusijskih in bralnih večerov, 6 priredb zabavnega in resnega značaja. Izdatek torej nikakor ni tako visok, kakor bi se lahko zdelo prvi hip.»

Omenjeni list se seveda jezi in pravi, da so tudi izdatki za časopise in knjige, ki znašajo 57 m. 59 fen., strankarskega značaja, kajti delavec navaja sam, da je bil naročen na 1 dnevnik, 1 tednik in 1 polmesečnik. Ko je bil brez posla, je dobil od zveze 48 mark podpore.

Jeza junkerskega lista nas ne zanima. Ampak druge reči so tu. Večna slovenskih delavcev bo debelo gledala, če bere, da je sodrug, ki je bil 13 tednov brez posla, vendar zaslužil 1265 mark ali 1518 kron. A stvar je jasna. Nemški delavci so vzorno organizirani in zato so si tudi priborili drugačne plače kakor slovenski.

Druga stran je pa ta: Za svoje duševne potrebe, predavanja, časopise, knjige, zabavne in resne prireditve je ta delavec več izdal, nego navadno porabi v take namene meščan, več nego mnogi inteligentje. Njegovo prvo delo je pač bilo, da se je organiziral, da se je bojeval za boljšo plačo, za več prostega časa. In kako je porabil te pridobitve, se vidi iz navedenega računa. Najprvo je kolikor toliko gledal rešiti želodčno vprašanje, a to mu je bilo sredstvo za uresničevanje kulturnih stremljenj.

Kdo more ob takih pojavih blebetati o sirovem materializmu socialne demokracije?

Ampak še nekaj bi vprašali zlasti naše narodnjakarje. Kaj menijo, zakaj je danes nemški narod tako močen, kakor je? Zaradi pruskih bajonetov ne in tudi ne radi prešičev polabskih junkerjev. Pač pa je največ zato, ker je množica nemškega naroda na socialni in kulturni stopnji, o kateri se pri nas še sanjati ne more. Tako kakor pri Nemcih, je tudi pri Čehih.

In s slovenskim narodom je tako. Mi imamo par kapitalistov, ki sede na svojem denarju kakor kokoš na jajcih, imamo par frazerjev, ki deklamirajo, na drugi strani pa imamo množice, ki se za

kruh nima dovolj, kaj še za knjige, za umetnost, za kulturo sploh.

Socialno demokracijo preklinjate v imenu narodnosti? Norci! Čim več socialne demokracije, tem bolje bo slovenski narod mogel tekmovati z drugimi. Čim več socialne demokracije, tem več bo kulture. Potem pa bi bilo tudi tem več moči za boj za narodni obstanek in za narodni razvoj. Taka je ta reč in kdor ima zdrave možgane, jo lahko presodi.

Mrtva roka v Avstriji.

Znani profesor Wähmund je zadnjič v Laomostu na shodu «Svobodne šole» predaval o premoženju «mrtve roke» v Avstriji. Izvajal je, da na vsem področju avstrijskega cerkvenega prava ni snovi, ki bi bila bolj zamotana in nejasna kakor vprašanje cerkvenega lastninskega prava. Iz za tereziansko-jožefovske dobe so se uveljavljale različne struje in ustvarjale norme, ki se nikakor ne dajo združiti. Oblasti so storile, kar so mogle, da so še bolj zamotale vso reč.

Vprito tega položaja nikakor ni misliti, da bi se podala popolna slika cerkvenega premoženja. Vendar je pa mogoče, na podlagi točnih statističnih podatkov pokazati, kako silno se je cerkveno premoženje v Avstriji pomnožilo iz druge polovice 19. stoletja in potem se šele lahko vpraša, če so se s tem izrednim pomnoževanjem tudi vestno izpolnjevale v zakonih vtemeljene dolžnosti.

Stanje cerkvenega premoženja pred letom 1880 je bilo sledeče:

	Leta	
	1845	1880
	forintov	
Stolne cerkve	538.252	641 815
Skofijske menze	6.975 854	5.798 897
Stolni in kolegialni		
kapiteljni	837.296	1 056.006
	1835	1880
Župne cerkve	30 718 911	93 426 156
Kuratne prebende	10 904 943	100 386 602
Samostani	12.268 196	89 927.565
Semenišča	534 498	2 920.291
Drugi objekti	30.908	346 530

Skupno aktivno premoženje cerkve je znašalo leta 1835 54.410.720 f.r.
 leta 1880 295 513.770 »
 Naraslo je za 241.103 050 »

Pasivno premoženje

je znašalo leta 1835 2 707.529 for.
 leta 1880 9 819 685 »
 naraslo je torej za 7.112 146 »

Od leta 1880 do 1900 se je aktivno premoženje cerkve tako izpreminjalo:

a) Katoliška katedrale:

leta 1880 641 815 for.
 leta 1900 7.442 973 K
 Naraslo je v 20 letih za 6.159 342 »

Pasivno premoženje je od leta 1890 do 1900 naraslo od 16 560 f.r. na 55 439 kron.

b) Škofijske menze:

leta 1880 5 798 897 for.
 leta 1900 62 991.902 K
 Naraslo za 51 394 108 »

Pasivno premoženje je v istem času naraslo od 248 897 for. na 1 224.951 kron.

c) Stolni in kolegialni kapiteljni:

leta 1880 1.056 006 for.
 leta 1900 41.468 138 K
 Naraslo za 39 356 126 »

Pasivno premoženje je naraslo od 7495 for. na 2.040.778 kron.

d) Župnije in druge cerkve:

leta 1880 94.426 156 for.
 leta 1900 262 085 280 K
 Naraslo za 73 832 968 »

Pasivno premoženje je padlo v istem času od 4.347 929 for. na 5 053 766 kron.

e) Kuratne prebende in drugi benefiji:

leta 1880 100 308 602 for.
 leta 1900 208 205 543 K
 Naraslo za 7 432 339 »

f) Samostani:

leta 1880 89 927 565 for.
 leta 1900 193 229 924 K
 Naraslo za 13 374.794 »

Pasivno premoženje je padlo od 4.241.396 for. na 7.425 752 kron.

g) Semenišča:

leta 1880 2 920 291 for.
 leta 1900 13.128 110 K
 Naraslo za 7 287 528 »

Pasivnega premoženja je bilo leta 1880 14 265 for., leta 1900 pa 155 772 kron.

Skupno aktivno premoženje cerkve je znašalo:

leta 1880 295 513.770 for.
 leta 1900 813 612.301 K

Torej je naraslo v dvajsetih letih za 222,584.761 kron.

Leta 1900 je imela cerkev skupnih dohodkov	60 763 818 K
izdatkov pa	35 521 373 »
torej prebitka	25 242.445 »

v enem letu.

Profesor Wahrmund je konstatiral, da cerkev ne izkazuje svojega pravega premnočenja, ki se v Avstriji lahko ceni na 3 do 4 milijarde.

V svetem pismu se nekje govori o zakladih, ki jih rja in moli žr. Kristus je učil, naj se ne nabirajo tako zakladi. Ampak to stoji le v evangeliju.

Profesor bogoslovja in socialna demokracija.

«Uvod v bogoslovne študije» je naslov knjige, ki je pred katkim izšla izpod peresa evangeliškega profesorja teologije v Bazlu (Švica) in je v prvi vrsti namenjena visokošolcem. Knjiga je zanimiva tudi za nas, ker izreka o socializmu in socialni demokraciji nazore, ob katerih bi se naši klerikalci zgražali kakor ob bogatajstvu. V poglavju «Socialno vprašanje» n. pr. piše sledeče:

«Prva naloga je poznavanje bede, tako da postane, kar nam beda. Že dijaku prav nič ne škoduje, če se zanima za vsakdanja vprašanja kakor stanovanjske in plačilne razmere, ker bi utegnilo biti zanj edino praktično vprašanje to, da bi se zbudila njegova vest glede na razmetavanje denarja. In prav tako bi mu dobro pristojalo, iz nevezane svobode svojega dijaškega življenja včasih pogledati na delo, kateremu manjka vse, kar je pravzaprav človeško in človeka dostojno in vsako veselje uspeha, na to moderno suženjsko službo, ki je včasih v brutalni odvisnosti in v brezsrčnem ravnanju; na to službo, v kateri se prezgodaj porabijo moči za bedno življenje in za — dobiček podjetnika... Zato se mora nadalje prav ceniti moralne in duševne moči v strokovni organizaciji, v zadrugah in tudi v politični stranki. Če se išče za vsakim stremljenjem po zboljšani plači le lakota za denarjem in užitek, za vsako zahtevo po skrajšanju delavnega časa le lenoba, za vsakim krepkim nastopom organizacije le sila, je to dokaz, da dotičnik še nikakor ne razume, po čem v resnici hrepeni delavstvo. Naučiti se moramo, odpirati uči in srca za tisto, kar stremi kvišku, za vse

hrepenje, za vso udanost, za vso požrtvovalnost za vse, kar bi mi kristjani morali imeti in česar, nam tako primanjkuje... Važen je vendar novi duh vzajemnosti in samovlade, ki tukaj raste. Le naj se primerja duševni nivo neorganiziranega delavca z onim organiziranega; kakšna razlika!...

Wernle pobija tiste fraze, s katerimi navadno klerikalizem deluje zoper socialno demokracijo in pravi: «Materialistično naziranje ji vendar kažejo s svojim življenjem in mišljenjem lakomnosti in lova za užitek polni posedujoči razredi. In je li stremljenje, izkopati se iz tega bednega, negotovega obstanka, res le materializem, pa ne nekaj neskončno globokejšega? Ali je še kje razred, ki bi doprinal v razmerju s svojim položajem le deseti del takih žrtev in imel toliko požrtvovalnosti sploh?

O nasprotni strani razvija Wernle sledečo sliko:

«Ogromno narasčanje kapitala v rokah posameznih veleindustrialcev in kartelov, sindikatov, trustov i. t. d., ki postajajo države v državi; posledice tega je veliko manj zvišavanje splošnega življenja, katerega bi bilo deležno vse, kakor narasčanje zavesti sile, gosposkega mišljenja, ki namenja v najboljšem slučaju svojim podložnim milost, ne more jim pa priznati nobene pravice». Predstavljati si je treba to s konkretnimi številkami, kakšne dividende izplačuje ta ali ona družba vsako leto svojim članom v primeri z delavsko plačo, ali pa kakšen dobiček pobaše včasih zemljiški spekulant v velikem mestu v primeri z visokostjo najemnin. Tedaj šele je slika popolna... Iz take preobilne posesti posameznikov izvira cenitev človeka le po denarnem prihodu in brutalno zatiranje vsakega preprečevalnega faktorja, tudi vesti in zadnjega ostanka duševne plemenitosti.»

Koliko vode bo še poteklo, preden se nauče naši duhovniki in njihovi sledbeniki tako soditi o socialnih razmerah?

R. P.

O alkoholizmu.

Prvi odločilni vzrok alkoholističnega zla je uredba današnje človeške družbe. Dokler bo primanjkovalo kmečkemu in delavskemu ljudstvu zdrave hrane in stanovanja, dokler ne bo imele obleke, da si bo pokrivalo mnogokrat premale ude, toliko časa bo alkoholizem vedno vabil ravno najnižje in najrevnejše sloje, da se mu izroče za

trenutek mamila. Dokler ne bo čutil delavec potrebe po čitanju, po druženju, po razgovarjanju, dokler ne bo imel nekoliko želje po uživanju lepote prirode in umetnosti, po petju, glasbi, po gledališču in razstavah, dokler ga ne bo mikala luč in vzduh prirode, toliko časa ga bo prazni, dolgi čas vabil in motil, da se bo vdajal pitju. Največji krivec je torej današnja družba, ki ne pripušča največjemu delu človeštva spodobnega življenja. Vsled tega je socializem in njega predstaviteljica socialno-demokratska stranka protialkoholistična že pri svojem gospodarskem političnem nastopu, ker hoče odpraviti v prvi vrsti korenino zla, t. j. hoče priboriti delavstvu spodoben način življenja, kar pomeni zdravo hrano, spodobno obleko, zdravo in spodobno stanovanje in toliko politične in splošne izobrazbe, da bo vedelo uporabiti prosti čas v korist svojega zdravja in svoje izobrazbe.

Dr. H. Tuma.

LISTEK.

Država prihodnosti.

Dalje.

Prepričanje, da je potrebno združniško lastništvo, ni samo v socialni-demokraciji. Tudi pri anarhistih je in pa — pri liberalcih. Seveda hočejo zadnji le taka pota pripoznati, ki nikoli ne pripeljejo do tega cilja. Da bi delavci s svojimi prihranjenimi groši ustanavljali velepodjetja, se pravi, norca se iz njih delati, ne pa jim svetovati ali jim pomagati.

Toda tu se nam za enkrat ni pečati s potom do cilja; o tem se bomo pogovorili v prihodnjem poglavju; tu se gre za bližje določbe združniškega lastništva.

Najenostavnejši je, če se izjavi, da naj se vsako kapitalistično podjetje izpremeni v zadrugo. Delavci v njem so tudi zaeno njegovi lastniki. Drugače naj se nič ne izpremeni, proizvodjanje blaga naj traja dalje; vsako posamezno podjetje bodi povsem neodvisno od drugega in proizvaja naj se za trg, za prodajo.

Da si predstavimo tak proizvodjalni način, zato pač ni potreba preveč fantazije. Tak proizvodjalni način bi bil sedanjemu tako enak kot je le mogoče. Tak je ideal, vzor anarhistov in liberalcev. Oboji se ločijo le v tem, da hodijo vsak svoja pota. Prvi hočejo, da se delavci polaste prigodom splošne revolucije najrazličnejših podjetij, drugi pa svetujejo delavcem, kot smo omenili, naj varčujejo.

Poglejmo, kaj more priti iz varčevanje.

Varčevanje gre za tem, da bi se iz delavca napravilo podjetnika — ne kapitalista, kajti kapitalista potem ne bo več nobenega, če bodo vsi delavci v posesti svojih proizvodjalnih sredstev. Delavci se izognejo s tem vsem neprilikam, ki jih prinaša s seboj kapitalistično izkoriščanje, nevarnosti pa, ki prete danes vsakemu samostojnemu podjetniku pa še ostanejo; konkurenca, nadprodukcija, krize, bankeroti bodo še vedno redna prikazen v gospodarstvu. Boljše situirana podjetja bodo še vedno slabejša odtrgala iz tržišč in jih končno tudi ruinirala. Če se bodo tudi posamezna podjetja ene industrijske vrste kartelirala, to ne bo nič izpremenilo na razvoju. Nam je potreba pokazati le na naša izvajanja v prejšnjem poglavju, da to pojasnimo.

Kakor gredo danes kapitalistična podjetja na nič, tako pojdejo na nič potem združniška podjetja. Njih delavci izgube s tem svoja proizvodjalna sredstva in postanejo zopet — proletarci, ki so prisiljeni svojo moč prodajati, da zamorejo dalje živeti. Delavci v srečnejših zadrugah bodo smatrali za koristnejše, vzeti v delo mezdne delavce kot pa, da bi sami delali. In postali bodo izkoriščevalci — kapitalisti, in konec pesmi bo, da bomo kmalu zopet imeli stare razmere, stari kapitalistični proizvodjalni način.

Proizvajanje blaga in zasebno lastništvo nad proizvodjalnimi sredstvi sta kar najbolj zvezana med seboj. Proizvajanje predpostavlja tako zasebno lastništvo, onemogoči tudi vsak poiskus, da bi se to odstranilo.

Pod gospodarstvom proizvodjanja blaga dobi vsled potrebe velepodjetje kapitalistično obliko; združniška oblika se more uveljaviti le nepopolna in v posameznih slučajih, nikoli pa ne more biti vladajoča oblika.

Če se misli resno, da bi stopilo združniško lastništvo nad proizvodjalnimi sredstvi na mesto kapitalističnega, se mora iti dalje kot gredo liberalci in anarhisti, namreč iti se mora za tem, da se odpravi proizvodjanje blaga

Dalje prih.

Listnica uredništva.

Radi preoblega gradiva smo morali večino dopisov odložiti za prihodnjič.

Če od jedi
Želod'c tišči:

pij!

Krepčilo želodca,
potrebno v vsaki skrbni hiši!

Ljudska kakovost liter K 2-40.

Kabinetna kakovost " " 4-80.

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Zagrebski
Franck
kot tovarniško znamko
priporočujemo kot priznani **najboljši** pridatek za kavo!
al. zagreb 1155, 1157

ZMES.

Berite! Priporočamo našim čitateljem in čitateljicam brošure Del. tisk. družbe v Ljubljani.

V „Konsumno društvo za Ljubljano in okolico“. Prijatelji — pridobivajte vedno novih članov tej znamenito prospevajoči zadrugi! Vlagajte deleže in hranilne vloge, ki se obrestujejo po 5%.

O dunajskem Rotschildu prinaša poljski list «Słowo Polskie», ki ima zvezo s finančnim ministrom dr. Bilinskim, poročilo o njegovem premoženju. Po tem poročilu je znašalo 1901 Rothschildovo premoženje 11 milijard, oziroma 11.000 milijonov kron. Če denemo, da se ta denar obrestuje s 4%, tedaj ima ta dunajski žid letnih dohodkov 440 milijonov kron. Dohodki na dan znašajo potem čez 1,200.000 K, na uro okoli 50.000 K, na minuto okoli 833 K, na sekundo 14 K.

Državne ustanove za obiskovalce c. kr. umetne obrtne strokovne šole v Ljubljani. Na tem zavodu je razpisanih za prihodnje šolsko leto 1910/11. več državnih ustanov po 20—40 kron na mesec. — Ustanove so v prvi vrsti namenjene stavbnim obrtnikom (zidarjem, kamnosekom in tesarjem), ki hočejo obiskovati dotične triletno kurze, potem pa tudi mizarjem in podobarjem, ki so namenjeni vstopiti v oddelek za pohištveno in stavbeno mizarstvo, oziroma za lesno in kameno podobarstvo. Prednost pri oddaji ustanov imajo prosilci, ki so izučeni v enem izmed navedenih obrtov in so dovršili obrtno nadaljevalno šolo. Nekolekovane prošnje, opremljene s krstnim in domovinskim listom, z učenim, oziroma delavskim izpričevalom, s šolskimi izpričevali in z ubožnim listom, je vložiti do 10. julija t. l. pri ravnateljstvu c. kr. umetno-obrtne strokovne šole v Ljubljani.

Iz idrijskega okraja.

Naši mladini na znanje. Z dnem 9. julijem t. l. je pričelo poslovati društvo naših mladih bojevnikov «Splošna mladinska zveza» v Idriji. Društvo ima svoj delokrog tudi za okolico. Član društva postane lahko vsaka 14-letna oseba moškega ali ženskega spola. Društvo tvori posamezne odseke; kakor pevski, dramatični, govorniški i. t. d. Kdor ima veselje do takih stvari, naj takoj pristopi, da se delo pričme. Pristop v društvo s knjižico vred stane samo 20 vin. Mesečni prispevek je tudi le 20 vin. za podporne člane čez 24. let stare pa je mesečina in vstopnina samo 10 vin. Vpisuje se pri blagajniku društva, ki posluje vsako nedeljo od 9. do 10. ure dopoldan ali pa pri zaupnikih društva. Vsak član ima za 20 vin. mesečnega prispevka pravico do čitanja vsega časopisja, ki ga ima na razpolago rudarsko društvo. Blagajniški in sploh vsi društveni posli se vršijo istotam. Apeli-

rame tem potom na vso svobodno mislečo mladino, da se te samostojne mladinske organizacije oklene, društvo je ustanovljeno sa Vas, ne glede na spol, vpehi društva bodo torej tudi samo Vaši in Vam v korist. Na delo torej!

Neki gospodje priganjači v rudniški zbiralnici so baje že pozabili, kako se jim je godilo, ko so se delali. Šikanirajo na vse mogoče načine mlade delavce po nepotrebnem. Za sedaj povemo samo toliko v svarilo tem čudakom. V prihodnje, če se ne peboljšajo, pridemo z imeni na dan. Poleg imen imamo tudi še drug material, ki se ni pozabljen za take ljudi.

O našem čipkarstvu se piše v «Slovincu» in «Sl. Narodu» že več tednov sem cele kolone. Vsak po svoje tolčeta drug drugega. Seveda so na obeh krajih pogoji za to. Ko pa smo mi, dokumentirali v «Napreju» z dokazi, kje je vzrok, da je splavala dividenda po vodi, je «Slovonec» molčal. «Sl. Narod» mu seveda iz te strani ne more jezika zavezati.

Hiše podirajo v našem mestu, ljudi pa se meče na ceste. In to vse na podlagi pestavnih dolečb. Rudar ali vdova, koje mož ne more več pri rudniku delati, more iz eraričnega stanovanja ven, ne glede na to, če ima kam ali ne. K občini pojdi, tam dobiš, oziroma moraš dobiti, se ponavadi reče. Občina pa jih zopet podi nazaj k erarju. Skrajni čas je že, misliti na stavbo, kjer bi bilo v sili zavetišče ubogih družin, ki se rapidno množe v mestu.

„Občno konsumno društvo“ ima čimdalje več sovražnikov. Nekateri trgovci in kramarji agitirajo pri vsaki priliki proti društvu. Češ, v konsumu je vse dražje kot pri meni in lovijo breznačajne kaline. Če se pa prepričamo o kvaliteti, vagi ali meri teh ljudi, vidimo, da goljufajo, kjer le morejo. Ker so ljudje še vedno le površni, verujejo, ne da bi se prepričali o resnici. Vzlic temu, da je konsumno društvo na podlagi današnjih združnih zakonov grozovito z davki in dokladami obremenjeno, kar pri trgovcih ni, društvo lepo vspeva, le žal, da člani svoj zavod dostikrat premalo cenijo in gredo za en vinar cenejše blago rajši kupit k največjem nasprotniku delavstva. Ne pomislijo pa na to, da čimprej se društvo osamosvoji sedanjih bremen, tem hitrejša bo dajala cenejše blago. Torej, člani komur je kaj ležeče na samostojnem gospodarstvu, ta naj kupuje vse v svoji prodajalni, ne pa samo

one predmete, ki so cenejši ali pa po isti ceni kot drugje. Prepričan naj bo vsak delavec-rudar in tudi uradnik ali obrtnik, da bi bilo, ako bi konsumnega društva ne bilo, danes 20% vse dražje v našem mestu kot pa je tako.

Za težko delo nesposobna ali brezposelna oseba moškega ali ženskega spola, stanujoča v Idriji ali vsaj v bližini mesta, se takoj sprejme za lahek posel proti primerni remuneraciji na mesec ali teden. Vpraša naj se pri ravnateljstvu „Občnega konsumnega društva“ v Idriji.

Kolesarji, pozor! Kolesarsko društvo „Sloga“ v Idriji priredi dne 11. septembra t. l. izlet v Gorico, kjer se udeleži slavnosti tamošnjega društva „Gorica“ Vse cenjene tovariše kolesarje se vabi tem potom na obilno udeležbo. Na svidenje! Odbor.

„Med brati in sestrami“ napiše nek napolžurnalst v listič „Našo Moč“ ter vsuje pod tem naslovom prav po bratsko psovke na delavce, ki niso Gostinčarjevega prepričanja. Napol imena in naslovi, ki puhte iz te gnojne cunje na socialne demokrate in njih priredbe, se izobraznemu človeku že skrajno studijo. Posebno peče te pokvečene dopisune naše društvo „Splošna mladinska zveza“ in shod pri Barbara-čakalnici. Vse drugo trobijo v svet, samo to kar je res ne, peče jih pa najbolj to, da ima socialno-demokratska stranka delavce, ki znajo v delavskih vprašanjih sami nastopati. Zato pa trosijo o shodu vse mogoče laži. Glavni predmet pa jim je izraz nekega rudarja, ker je na shodu 3. julija med drugimi omenil tudi dekana Arkota, ki je pred leti na istem mestu povdarjal, da je za delavca polenta najboljša hrana. Dopisnik imenovanega lističa, ki ima gotovo še krajši spomin za preteklost, kot enoletni otrok, piše, da so si to le sociji sami izmislili, ker dekan Arko tega nikoli ni govoril. Ampak on je bil edini proti združeni socialno-demokratsko-liberalni stranki zato, da žito rudarjem ostane. Obe nasprotni stranki pa, da se odpravi. Obveljalo pa je dekanovo O ti uboga klerikalna pozabljenost! To kar je slišalo na tistem shodu dekana govoriti 1000 delavcev-rudarjev, izkuša danes pozabljivi kljukec utajiti pred bogom in ljudmi, ne da bi se sramoval. Dopisunček ali tudi tega ne veš več, da je bil shod od socialno-demokratske stranke sklican zato, da ljudi vpraša, kaj mislijo glede žita? Ali si že pozabil, da se je na istem shodu sprejela

od socialno-demokratske stranke predlagana resolucija da žito kot del plače ostane? Ali ne veš tega, da bi bili socialni demokratje kot zastopniki delavstva lahko brez shoda na željo ministrskega zastopnika izjavili v imenu delavstva, ki so jim dali zaupanje, da se žito opusti. Ali ne veš ti tega, da je isti Arko, ki je na tem shodu imel kot glavni argument to, da je za delavca polnita najbolj tečna hrana, malo pozneje svetoval starim provizionistom, naj žito pustijo in jemljejo denar namesto istega? Mi imamo vse to še v dobrem spominu in še več ker bomo na izzivanje nasprotnikov kot golo resnico tudi povedali. Kdor hoče vzbujati torej v spomin stvari preteklih bojev, naj to le pridno nadaljuje. Nam bo gotovo v korist, ki bo rodil sad. Za nasprotnike pa bo kisel.

Božji namestniki v pravi podobi. Iz Žirovske doline se nam piše: Pred nekaj meseci je umrl pri nas nekemu vaščanu še na dve leti star otrok. Oče otroka si je naročil navadni vaški pogreb kot ima biti pri takem otroku. Po končanem mrtvaškem obredu, je zahteval oče pismen račun od pogreba, da plača pogrebščino. Naš nunc, Pavel Perko, navajen na brezbriznost naših občanov v takih zadevah, je napravil res račun in sicer po svoje, ne glede na štolnininski zakon z dne 7. maja 1874, št. 50 drž. zak., ki pravi: Vsak duhovnik, ki zahteva več nego je določeno, se ne pregreši samo po cerkvenih postavah (simonije, ki je smrten greh), temveč tudi po § 26 omenjene postave in se sme od politične oblasti kaznovati z globo do 200 K, in mora preveč računeno štolnino tudi povrniti. Račun g. nuncja Perkota se glasi: a) g. župniku 70 kr. b) mežnarju za zvonilo 85 kr. c) cerkev 1 gl. d) ministrantje 50 kr. e) pogreb s konduktom 4 gl. 30 kr., skupaj 7 gl. 35 kr. ali K 14.70. Zgorej omenjena postava za vaščane pa se glasi: Za pogreb v prvem razredu pod 9 let starosti se plača župniku K 1.05, vsakemu ministrantu, če se ga zahteva se plača 10 $\frac{1}{2}$ vin. za mrtvaški list se plača brez ozira na stan s kolkom vred K 2.10, od zvonjenja v vaseh in sicer za drugo zvonjenje, kajti razume se, da takemu otroku se ne zvonj z vsemi zvonovi, se plača za vsako uro 49 vin. recimo torej, da je bilo tri ure zvonjenja znaša le K 1.47 vin., ker drugega pri tem pogrebu ni bilo, bi imel račun znašati K 4.83. Ako odštejemo torej svoto K 4.83 od računjenega zneska K 14.70 dobimo prekoračen račun za K 9.87

vin. G Perko se potemtakem ne boji posvetne kazni, ki jo postava določa, niti smrtnega greha, samo da dobi svitle kronice, ki so pri žegnani gospodi več vredne kot nebesa. Kajti s temi se kupujejo svetlinje in odpustki, dovoljuje poroke v sorodstvu i. t. d. Torej z eno besedo naš g. nunc je res pravi namestnik svojega poklica, kot nalašč za našo premožno žirovsko faro, kajti dve tretini vseh občanov lahko plača pri najmanjšemu pogrebu več, kot bi bilo treba, samo da se črna politika lepo razvija po naši dolini. Za drugo se ni treba nam brigati; bo že skrbel naš g. Perko. Pa naj še kdo reče, da mož nima zaslug v vsakem oziru. Svet se pač po ljudstvu vlada. Tako je tudi pri nas.

Tudi v Sp. Idriji ima »Občno konsumno društvo« zaklete sovražnike. Kot taki so se pri nekem komisijskem ogledu odlikovali: Župan Svetličič, Kenda, rudar Ignac Lampa in Božiček, vsi iz zgolj nevoščljivosti, ki jo gojé proti društvu. Društvo namerava ob svojem posestvu, vsled vodne nevarnosti, preložiti škarpno ob Idriji ter zabetonirati stebre, na kojih stoji poleg hiše prizidana stavba nad Idrijo. Ugovor jim bo malo koristil pri oblasti. Mi pa smo jih spoznali, da so res sovražni delavski stvari, Ravnali se bomo tudi mi po njih.

Le za druge ima skrb. Iz Spodnje Idrije se nam piše: Pri nas imamo posestnico, ki je odpovedala rudarju Fr. Kumru stanovanje in sicer v dveh mesecih. Vzrok odpovedi je ta, ker imenovani ne hodi v cerkev, kadar gospodinja zapove. Ta klerikalno pobožna mamica pa ima dva sina, po novem čuka. Eden izmed teh je imel veliko čast biti blagajnik katoliškega društva. Ker pa je bila ta blagajna vedno bolj pasivna, so mu odvzeli na tihoma ta, za njega res koristni posel. Gospod župnik pa je baje za brata orla pri hudo pobožni materi posredoval, da se smeta vsake maše vzdržati, samo da sta uvrščena v zapisnik orlov. Kajti čuje se, da fanta od istega časa res ne hodita k maši, na mesto njih pa naj bi hodile stranke. Res lepa skrb za druge.

Izjava.

Podpisani izjavljam, da ne vem ničesar slabega o Ivanu Lapajnu, gostilničarju v Idriji in obžaljujem vse žaljive besede, ki sem jih o njem govoril.

V Idriji, dne 13. avgusta 1910.

Franc Kogej.

Preklic.

Podpisani preklicujem ter obžalujem tem potom vsa nepremišljena obrekovanja in sumničjenja o poštenosti, ki sem jih bil započel proti odboru „Obrtniške bolniške blagajne“ v Idriji kakor tudi proti socialno-demokratski in narodno-napredni stranki v Idriji. Obenem se pa imenovanim korporacijam zahvaljujem, da so mi vsa moja dosedanja obrekovanja odpustile in ustavile proti meni nadaljno sodniško postopanje. Zavežem se tudi plačati vse tozadevne stroške.

V Idriji, dne 12. avgusta 1910.

Moravec Jožef
rudar v Idriji.

Najnižje cene. Največji izbor.

Precbleke. Popravila.

L. MIKUSCH.
tovarna dežnikov,
Ljubljana, Mestni trg 15.

20 do 50 K na dan

lahko vsakdo zasluži z razpečevanjem novega predmeta, ki se rabi v vsaki hiši. Pošljite v pismu za pojasnilo znamko za 30 vin. in svoj naslov.

Izvozna hiša „Samson“, Idrija

„Jurjevo čistilo“
je danes specializirano za vsa h krem, ostane vedno s čiš, torej se ne posuš. daje najlepši in najhitrejši blesk, se dobiva povsod in ima ljubljanski grad kot varstveno znamko.

Vsak kdor varuje svoje čevlje, rabi edino

„Jurjevo čistilo“

ki je v svoji dobroti nedosegljivo.

V vedni uporabi napravi usnje zelo mehko.

Edina izdelovalca:

Kregar & Seljak - Ljubljana.

Potniki v severno in južno Ameriko

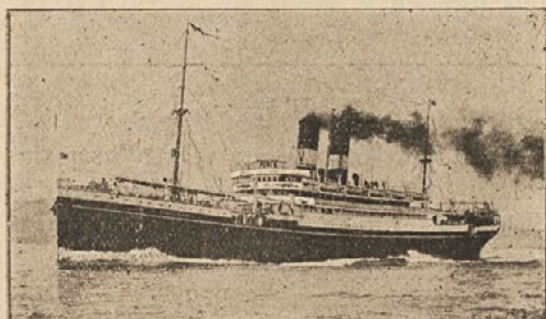
vozi jo sedaj le po domači avstrijski progi

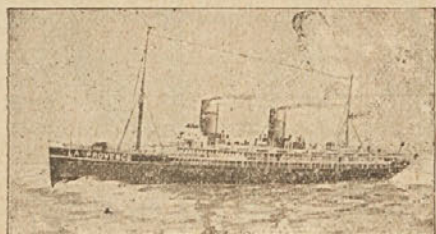
Avstro - Amerikana

Trst - Newyork, Buenos Aires - Rio de Janeiro

z najnovešimi brzoparniki z dvema vrtenicama, električno razsvetlavo, brezžičnim brzoparom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, sveži kruh, posteljo, kopelj i. t. d. **Odhod parnikov:** V severno Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni. Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno pri glavnih agenturi za Kranjsko, Štajersko in Koroško:

Simon Kmetetz v Ljubljani,
Kolodvorska ulica šte. 26.

Samo 6 dni!

Ed. Šmarda

potovalna pisarna
v Ljubljani, Dunajska cesta šte. 18.

Francoska linija Havre-
New-York samo 6 dni!

GRİČAR & MEJAČ, Ljubljana
Prešernova ulica šte. 9

priporočata v največji izberi po najnižjih cenah

obleke za gopode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike za
gospode in dečke, žaketé za dame, paletó za dame, plašče za deklíce.

Kmečko - delavska gospodarska zadruga

Dobravlje :: p. Sv. Križ, Goriško :: Dobravlje

priporoča svojo

bogato zalogo izbornih vin.

V Ljubljani ima zalogo v Vodmatu „pri Mraku“. Po
cenah je vprašati v prodajalni Konsumnega društva
za Ljubljano in okolico, Vodmat, Bohoričeva ulica.

Kašelj.

Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkušeno olajševajoče in zelo okusne

Kaiserjeve prsne karamele.

5120 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko: «Tri jelke». — Zaloga pri

Danielu Pircu, lekarnarju v Idriji.

Anton Bajec

24 - 15

== umetni in trgovski vrtnar ==
v Ljubljani :: Pod frančo.

Cvetlični salon izdeluje šopke, vence s trakovi.

Vrtnarila na Karlovski cesti 2.
: Zunanja naročila točna.

Ceno češko posteljno perje!

5 kg, novega oskubenega K 9.60
boljše K 12.—, belo, mehko oskub-
ljeno K 18.— do K 24.—, snežno-
belo, oskubljeno K 30.— do K 36.— Pošilja franko po
povzetju. Zamenja se in vzame se nazaj, če se povrneje
poštni stroški.

Benedikt Sachscl, Lobes 860 pri Plznju, Češko

Dragotin Puc

tapetniški in preprogarski mojster

Ljubljana :: Marije Terezije cesta 16.

Edina

KOLINSKA
KAVINA
PRIMES

je

najokusnejši

in edino

pristni domači izdelek